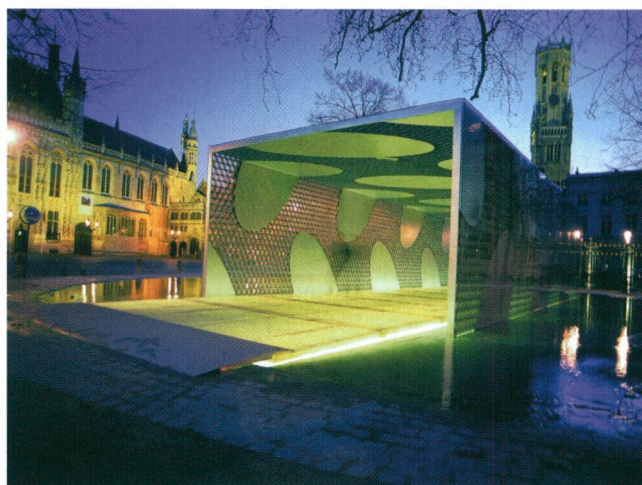

DE IMPACT VAN BRUGGE 2002, CULTURELE HOOFDSTAD VAN EUROPA

Rik De Keyser

beheerder-directeur
WES Onderzoek & Advies

© Daniel de Kievith voor Toerisme Brugge

BRUGGE
2002
culturele hoofdstad van Europa

© Affiche: Brugge 2002

Het cultureel jaar heeft Brugge duidelijk geen wind-eieren gelegd. Er zijn niet alleen de economische baten, ook op cultureel vlak is Brugge op de kaart gezet.

Het komt er nu op aan om de geleverde inspanningen verder te zetten en gericht te werken aan de uitbouw van Brugge als een levende, hedendaagse en kwaliteitsvolle cultuurhistorische stad.

Inleiding

2002 was geen gewoon jaar voor de stad Brugge. Brugge mocht immers een jaar lang de titel van Culturele Hoofdstad van Europa dragen.

Van bij de aanvang stelde Brugge 2002 vzw een aantal doelstellingen voorop die na afloop van het culturele jaar werden geëvalueerd. Dit impactonderzoek dat door WES Onderzoek & Advies werd uitgevoerd in opdracht van Brugge 2002 vzw, de stad Brugge en Toerisme Vlaanderen, heeft de bedoeling de culturele, sociale en economische impact van het evenement Brugge 2002, Culturele Hoofdstad van Europa na te gaan. De evaluatie is gebaseerd op de resultaten van vier verschillende onderzoeken.

1. In de periode juli-november 2002 organiseerden we een brede publieksenquête bij 830 verblijftoeristen en 897 dagtoeristen uit binnen- en buitenland, onder meer omtrent het belang van Brugge 2002 binnen de motivatie van hun bezoek, de geraadpleegde informatiebronnen en hun bestedingen.
2. Aan een steekproef van bijna 6.000 personen die als representatief mag worden beschouwd voor de totale Belgische bevolking, vroegen we in welke mate ze participeerden aan activiteiten georganiseerd in het

- kader van Brugge 2002, Culturele Hoofdstad van Europa.
3. Het derde onderzoek had betrekking op de enquêtering van bezoekers van evenementen in het kader van Brugge 2002. Bijna 5.900 deelnemers aan een evenwichtige selectie van twaalf culturele activiteiten georganiseerd door Brugge 2002 kregen een enquêteformulier over onder meer de rol van deze activiteiten bij hun bezoek aan Brugge, de gebruikte informatiebronnen en de beoordeling van deze activiteiten. In totaal stuurden 1.700 personen hun enquêteformulier ingevuld terug.
4. Tenslotte hielden we diepte-interviews met 30 belangrijke belanghebbenden of stakeholders actief in de culturele en toeristische sector binnen en buiten Brugge over hun visie met betrekking tot de culturele, economische en sociale impact van Brugge 2002 en hun oordeel over wenselijke en mogelijke ontwikkelingsrichtingen in de toekomst.

Dit artikel brengt de voornaamste bevindingen en besluiten van deze onderzoeken met mekaar in verband en vat ze op een kernachtige wijze samen¹.

We bekijken achtereenvolgens de culturele, economisch-toeristische en sociale impact van het culturele jaar. In een laatste punt hebben we oog voor een aantal richtlijnen naar de toekomst.

Culturele impact

De culturele impact van het evenement Brugge 2002 is op meerdere vlakken te situeren.

Infrastructuur

Uit de bevraging van de stakeholders blijkt dat men de realisaties op het vlak van de infrastructuur als het aspect met de grootste en meest blijvende culturele impact van Brugge 2002 beschouwt.

Men verwijst vooral naar de restauraties van monumenten, het concertgebouw, het paviljoen van Ito, de Magdalenazaal, de Groenplaats, de Coupurebrug, het Kanaaleiland, enz. Vele van deze infrastructuurprojecten hebben bovendien een duidelijke signaalfunctie door de introductie van hedendaagse elementen.

Programmatie

Op het vlak van de programmatie stellen we een grote globale tevredenheid vast bij de stakeholders. De programmatie wordt als afwisselend, breed en evenwichtig beoordeeld. Als bijzonder sterk punt komen de tentoonstellingen naar voor. Ook de podiumkunsten worden als een sterk element in de programmatie beschouwd.

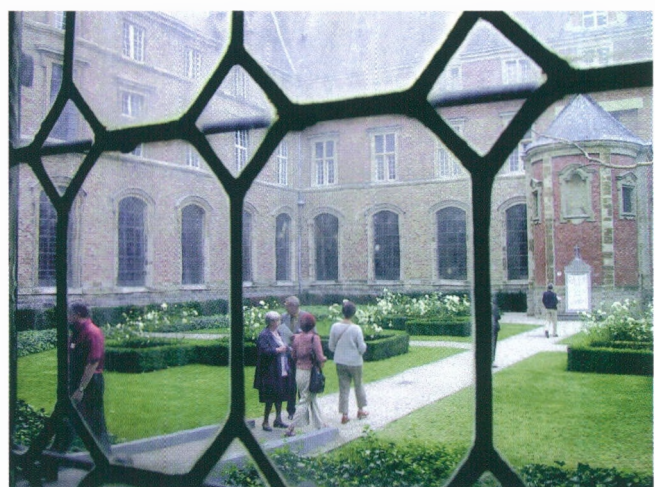
Sommigen merkten op dat de hedendaagse beeldende kunst weinig of niet aan bod kwam in Brugge 2002. Rond actuele kunst gebeurde er wel één en ander, maar deze programmatie is finaal te weinig in de beeldvorming van Brugge 2002 terug te vinden. De jongerenprogrammatie wordt eveneens door vele stakeholders als zwak beoordeeld.

Deze beoordeling wordt bevestigd door de resultaten van de evenementenenquête. Daaruit bleek dat de meeste onderzochte evenementen inhoudelijk aan de verwachtingen beantwoordden. Opmerkelijk was de zeer positieve evaluatie van de tentoonstelling *Besloten Wereld, Open Boeken* en *Jazz Brugge 2002*. Ongeveer de helft van de bezoekers beoordeelde deze evenementen beter tot veel beter dan verwacht. De activiteiten rond *Octopus*, *.WAV, What? A tale in free images* en *Format 2002* voldeden dan weer minder aan de verwachtingen.

De meeste stakeholders zijn van oordeel dat de doelstelling van Brugge 2002 om hedendaags en vernieuwend om te gaan met het verleden overwegend geslaagd is. Er werd een goed evenwicht gevonden tussen het historische karakter van de stad en de hedendaagse aspecten, waardoor het culturele aanbod in de stad ongetwijfeld meer actuele facetten kreeg.

Organisatie en samenwerking

De werking van Brugge 2002 vzw werd door de bevoorrechte getuigen unaniem als zeer positief, professioneel en krachtig ervaren. De samenwerking tussen Brugge

© WES Onderzoek & Advies

2002 en de diverse partners uit de culturele en toeristische sector binnen en buiten Brugge, de stad Brugge en de sponsors werd als zeer goed beoordeeld.

Volgens de bevoorrechte getuigen ligt één van de belangrijkste verwezenlijkingen van Brugge 2002 precies op het vlak van deze samenwerking die leidde tot een grote verbetering op het vlak van communicatie en overleg tussen de diverse ook lokale actoren.

Publieksimpact

De publieksimpact is groot te noemen zoals blijkt uit diverse enquêtegegevens:

- 6% van de binnen- en buitenlandse verblijftoeristen en 8% van de binnen- en buitenlandse dagtoeristen kwamen in de periode juli-november 2002 naar Brugge speciaal omwille van de activiteiten in het kader van Brugge 2002. Bij 15% van de verblijftoeristen en 15% van de dagtoeristen was de motivatie van het bezoek aan Brugge gerelateerd aan Brugge 2002, maar niet uitsluitend. Ook andere motieven speelden een rol. Dit betekent dat in totaal 21% van de verblijftoeristen (wat overeenkomt met bijna 120.000 verblijftoeristen) en 23% van de dagtoeristen (circa 700.000 personen, Bruggelingen en personen uit de directe omgeving van Brugge niet meegerekend) door de activiteiten in het kader van Brugge 2002 zijn beïnvloed in hun keuze van Brugge als bestemming;
- 9% van alle Belgen (Bruggelingen en personen uit de directe omgeving van Brugge wel meegerekend) bezocht evenementen, activiteiten of tentoonstellingen ingericht in het kader van Brugge 2002. Dit betekent dat ongeveer 920.000 Belgen in meerdere of mindere mate hebben deelgenomen aan het culturele jaar;
- uit de evenementenenquête blijkt dat een grote geografische aantrekkingskracht uitging van tentoonstellingen zoals *Hanze@Médici.com* en *Besloten Wereld, Open Boeken* maar ook van *Octopus*, *.WAV* of *What? A tale in free images*.

Imago

Volgens de stakeholders onderging het imago van Brugge dankzij Brugge 2002 een verbreding en een opfrissing.

Brugge 2002 bracht meerdere facetten van de stad onder de aandacht, waardoor velen een breder perspectief op de stad kregen. Men vermoedt dat dit positieve proces zich vooral heeft voorgedaan bij de culturele actoren in ons land en bij de eigen bevolking. De impact van Brugge 2002 op het imago van Brugge bij het buitenlands publiek is vermoedelijk gering.

Uit de publieksenquête blijkt dat het imago van Brugge nog steeds in sterke mate wordt bepaald door het monumentaal, middeleeuws karakter, authentieke gebouwen en architectuur, een rijke geschiedenis naast het pittoreske, sfeervolle en netjes onderhouden kader van de stad. Inzake imagoverbreiding bij het grote publiek is dus slechts een eerste aanzet tot verandering gegeven en nog een hele weg af te leggen.

Economisch-toeristische impact

De economische impact van een evenement als Brugge 2002 vloeit fundamenteel voort uit de bestedingen die ten gevolge van het evenement in de lokale economie terecht komen en aanleiding geven tot de creatie van extra inkomen. We noemen dit het direct economisch effect van Brugge 2002.

Daarnaast hebben we ook aandacht voor de impact op de toeristische marktpositie van Brugge en voor de ingezette middelen.

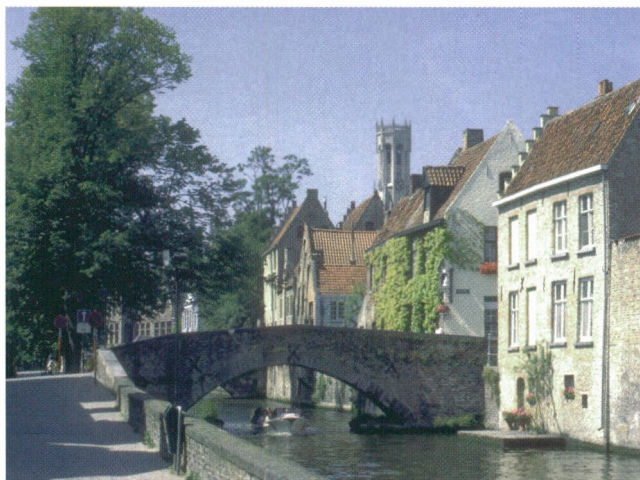
Direct economisch effect

We ramen de totale bestedingen van de recreatieve verblijf- en dagtoeristen in Brugge tijdens de periode van het culturele jaar (februari-november 2002) op bijna 213 miljoen euro. Daarvan komt 124 miljoen euro op rekening van verblijftoeristen en 89 miljoen euro op rekening van dagtoeristen.

Uitgaande van het percentage van verblijf- en dagtoeristen dat Brugge bezocht omwille van Brugge 2002 (al of niet in combinatie met andere motieven), kunnen we besluiten dat een surplus van maximaal 42 miljoen euro aan bestedingen is gegenereerd door Brugge 2002 waarvan 25 miljoen euro door verblijftoeristen en 17 miljoen euro door dagtoeristen. Dit betekent dat ten gevolge van Brugge 2002 de bestedingen zijn toegenomen met maximaal 25%.

Dit bestedingssurplus is vooral ten goede gekomen aan restaurants en cafés (18 miljoen euro), logies (10 miljoen euro), kleinhandel (8 miljoen euro) en allerhande attracties (5 miljoen euro).

Volledigheidshalve moeten we wijzen op het bestaan van een indirect en geïnduceerd economisch effect naast het direct economisch effect. Het indirect effect komt voort uit intermediaire aankopen of toelevering en investeringen die zowel de private als de publieke sector hebben verricht in het kader van het cultureel jaar. We kunnen in dit verband gewagen van een bedrag van minstens 100 miljoen euro dat is geïnvesteerd in infrastructuur, renovaties en de werking van Brugge 2002 vzw. Daaraan gekoppeld is dankzij

© Toerisme Brugge

het culturele jaar een zeer belangrijke subsidiestroom op gang gebracht. In totaal werd alleen al voor ongeveer 50 miljoen euro subsidies van de Vlaamse overheid (versneld) aan Brugge overgemaakt voor culturele infrastructuurprojecten. In dezelfde context kunnen we ook wijzen op het feit dat ongeveer een vierde van de inkomsten van Brugge 2002 gegenereerd werd door sponsoring.

Tenslotte vloeit het geïnduceerd effect voort uit de besteding van het inkomen dat een deel van de bevolking door deze extra bestedingen van bezoekers, intermediaire aankopen of investeringen verdient.

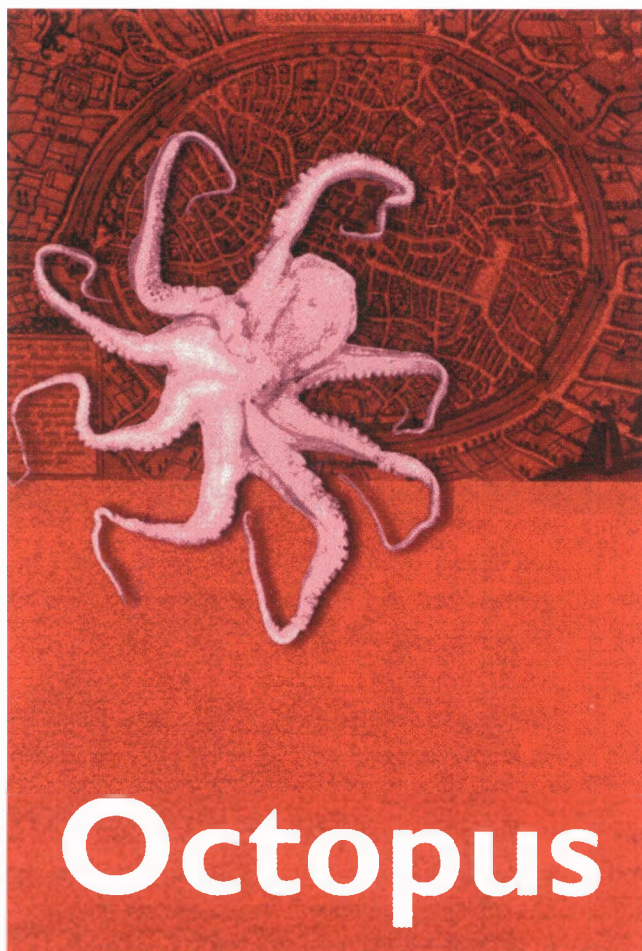
Het was niet het doel van dit onderzoek om ook de indirecte en geïnduceerde impact in kaart te brengen. Gelijkwaardige onderzoeken voor andere evenementen en bestemmingen tonen evenwel aan dat het direct economisch effect in normale omstandigheden met 50% mag worden verhoogd om het totaal economisch effect te bepalen. Gelet op het zeer grote bedrag dat is geïnvesteerd voor Brugge 2002, mag het uiteindelijke effect voor Brugge wellicht nog hoger geschat worden.

Toeristische marktpositie

De stakeholders beschouwen de tentoonstellingen unaniem als de evenementen met de grootste economisch-toeristische impact. Men is het erover eens dat de *Van Eyck* tentoonstelling de grootste impact genereerde. Verder wordt algemeen aanvaard dat het toeristisch seizoen in vergelijking met andere jaren vroeger begon in 2002.

Uit de evenementenenquête blijkt dat tentoonstellingen zoals *Hanze@Médici.com*, *Besloten Wereld*, *Open Boeken*, *Octopus*, *.WAV of What? A tale in free images* en evenementen in het kader van *Musica Antiqua* en *Jazz Brugge 2002* meer dan andere evenementen in staat zijn om overnachtingen te genereren.

Het publiek dat één van de genoemde tentoonstellingen bezocht of een voorstelling in het kader van *Jazz Brugge 2002* bijwoonde, combineert dit gegeven ook meer dan bij

© Affiche: Brugge 2002

andere evenementen met andere activiteiten in Brugge zoals een bezoek aan een café, tearoom of restaurant, een verkenning van de stad of een winkelbezoek. De enquête maakt duidelijk dat parcoursevenementen de deelname aan andere activiteiten stimuleert. We kunnen verwachten dat hieruit een positieve bestedingsimpuls voortvloeit.

Ingezette middelen

Uit de bevraging van de stakeholders blijkt een zeer grote waardering voor de communicatie van Brugge 2002. De communicatieaanpak wordt als strategisch zeer goed doordacht en vernieuwend beschouwd.

De effecten van de communicatie zijn ook af te lezen uit de publieksonderzoeken:

- het internet met daarbij de site van Brugge 2002, artikels in kranten en tijdschriften, het programmaboek van Brugge 2002 en andere brochures van Brugge 2002, radio- en tv-programma's behoren tot de belangrijkste informatiebronnen die de verblijf- en dagtoeristen voor hun afreis naar Brugge hebben gebezigd. Dit resultaat weerspiegelt onder meer de geslaagde persbewerking;
- specifiek wat de bevroegde evenementen betreft, stellen we vast dat het programmaboek van Brugge 2002 en andere brochures van Brugge 2002 in belangrijke mate bijdroegen tot de kennisgeving. Belangrijk waren verder ook artikels in de geschreven pers. De invloed die uitging van reclame en van de website van Brugge 2002 was

geringer maar niet onbelangrijk. Specifiek voor de tentoonstellingen, Kaapstad en Jazz Brugge 2002 kunnen we wijzen op de impact van de affiches.

Op het vlak van de informatievoorziening stelde zich volgens de stakeholders het probleem van de versnippering van de diverse aanspreekpunten voor de bezoeker. Het was niet altijd duidelijk tot wie de bezoeker zich kon richten voor informatie en/of tickets (Toerisme Brugge, Brugge 2002, cultuurbalie, huis Perez de Malvenda). Diverse stakeholders stellen dat de informatievoorziening beter vanuit één centrale entiteit (bijvoorbeeld een bezoekerscentrum) was verzorgd, die zowel kon instaan voor culturele en toeristische informatieverstrekking als voor ticketing.

Wat de distributie van tickets en producten betreft zijn de stakeholders het eens over het nut van de voordeelpassen.

Sociale impact

Samen met de meeste bevoorrechte getuigen kunnen we de participatie en de betrokkenheid van de Bruggelingen bij het culturele jaar in zijn algemeenheid als groot beschouwen. Getuige hiervan is het grote succes van de Poorterspas, een voordeelpas specifiek voor Bruggelingen, waarvan er 10.000 verkocht werden. Daarnaast kunnen we uit de enquêteresultaten opmaken dat minstens de helft van de Bruggelingen in meerdere of mindere mate deelnam aan activiteiten in het kader van Brugge 2002.

Richtlijnen voor de toekomst

De verrichte onderzoeken schetsen niet enkel een accuraat beeld van de impact van Brugge 2002 maar laten ook toe om een aantal lessen te trekken en richtlijnen te formuleren voor de toekomst. Deze richtlijnen kunnen dan behulpzaam zijn bij de verdere culturele en toeristische ontwikkeling van de stad Brugge die er in de eerste plaats moet op gericht zijn om verder de richting in te slaan naar een levende, hedendaagse en kwaliteitsvolle cultuurhistorische stad.

Men moet er zich zeer goed van bewust zijn dat door het cultuurjaar nog maar de eerste aanzet is gegeven en dat in de toekomst zeer grote vervolginspanningen op het vlak van programmatie en communicatie noodzakelijk zijn. Het spreekt voor zich dat dit enkel kan gerealiseerd worden op voorwaarde dat voldoende mensen en financiële middelen voorzien worden.

We groeperen de acties voor de toekomst in een aantal hoofdlijnen.

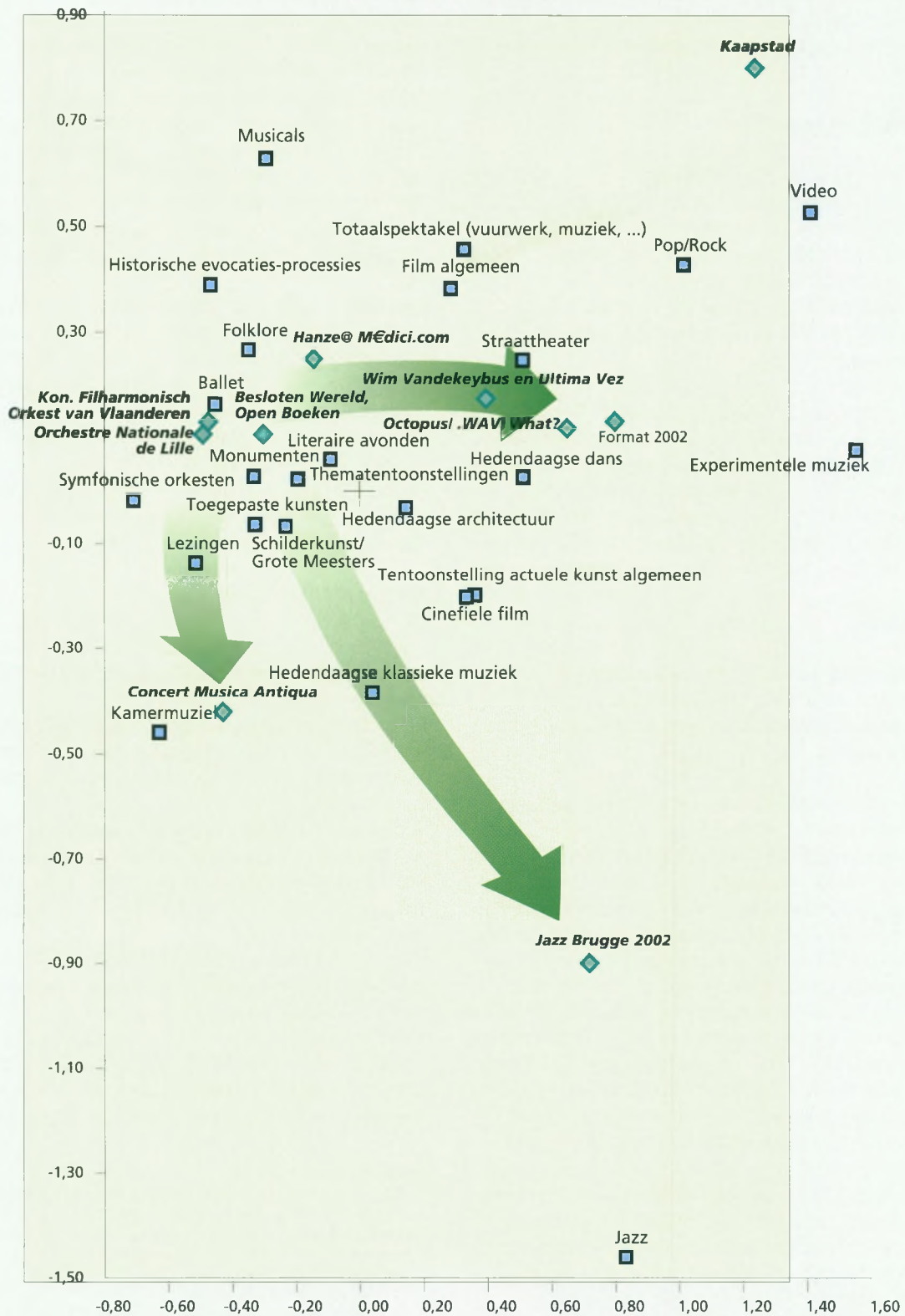
Infrastructuur

Het is duidelijk dat op het vlak van culturele infrastructuur heel veel werd gerealiseerd in de aanloop naar en tijdens het cultuurjaar 2002. Toch werden door de bevoorrechte getuigen nog een aantal lacunes en opportuniteiten gesignaleerd.

Figuur 1

Mogelijke actierichtingen inzake programmatie op basis van de associatie tussen de algemene culturele interesses en de bijgewoonde activiteiten in het kader van Brugge 2002²

Bron : WES-enquête 2002

We lichten hieruit de creatie van een cultuurerfgoeddepot als een mogelijke toekomstige optie. Brugge beschikt nog over enorm veel erfgoedmateriaal dat nu zeer verspreid en volkomen ontoegankelijk is voor het publiek. Een erfgoeddepot beantwoordt niet alleen aan de verzuchting naar een meer centrale opslag, het kan ook een interessante en originele meerwaarde betekenen voor bezoekers op voorwaarde dat het depot op een passende wijze toegankelijk gemaakt wordt.

Cultuurbeleid en organisatie

We namen een grote bezorgdheid waar omtrent het verder zetten van het elan dat gecreëerd werd door Brugge 2002 en omtrent het behouden van de kennis en expertise die opgebouwd werd door Brugge 2002. Om hieraan tegemoet te komen is de creatie van een onafhankelijke structuur³ noodzakelijk, die optreedt als intermediaire partner tussen de stadsdiensten en de spelers in de culturele en toeristische sector.

Het verder zetten van het elan dat Brugge 2002 creëerde is niet enkel de taak van deze nieuwe structuur. De stad zal daarnaast door aanhoudende en belangrijke communicatie-inspanningen de internationale ambitie van Brugge op cultureel en toeristisch vlak moeten waarmaken. De enquêteresultaten hebben aangetoond dat doordachte investeringen in een goede marktwerking resultaten opleveren.

Programmatie

Om de roeping van een levende, hedendaagse en kwaliteitsvolle cultuurhistorische stad waar te maken, is een aangepaste programmatie van een kwalitatief hoog niveau noodzakelijk.

De nodige culturele infrastructuur is er. Ze is bovendien richtinggevend voor de verdere ontwikkelingen. Het komt er nu op aan om met het beschikbare instrumentarium een hoog programmatorisch niveau te ambiëren. Daarbij is het duidelijk dat de musea en het concertgebouw in deze ontwikkelingen de belangrijkste spelers zullen zijn die het hoogste ambitieniveau kunnen nastreven. Bij dit alles mogen we het belang van grootschalige evenementen met een internationale uitstraling niet uit het oog verliezen. Ze zijn een must in het culturele aanbod en laten toe de aandacht voor de stad op regelmatige tijdstippen gaande te houden. Deze evenementen dienen geënt te worden op de sterke kenmerken van de stad en de identiteit en het gewenste imago van de stad versterken. De onderzoeken tonen aan dat de grootste interesse van verblijf- en dagtoeristen globaal uitgaat naar monumenten, tentoonstellingen rond schilderkunst/grote meesters, hedendaagse architectuur, diverse spektakelvormen (straattheater, historische evocatie, folklore...), pop/rock, film en jazz. De evenementenenquête bewijst dat er daarnaast ook duidelijk een publiek is voor bijvoorbeeld thematentoonstellingen, symfonische concerten, kamermuziek en hedendaagse dans.

Uit dezelfde evenementenenquête leren we dat er binnen het cultuurpubliek sprake is van een aantal interesseclusters. Zo heeft het publiek dat tentoonstellingen bezoekt of klassieke concerten bijwoont vrijwel hetzelfde interesseprofiel. Het is typisch dit publiek dat Brugge momenteel bereikt. Wil men een ander of breder cultuurpubliek aantrekken dan zal men andere, eventueel nieuwe niches moeten ontwikkelen en programmeren. De mogelijke actierichtingen zijn met behulp van pijlen aangegeven op *figuur 1*. Musica Antiqua en het jazzgebeuren zijn twee voor de hand liggende mogelijkheden. Deze cultuurvormen trekken een geografisch ruimer publiek aan dat bovendien een aantal interessante kenmerken vertoont zoals het feit dat het vaker speciaal hiervoor naar Brugge wil komen, een relatief groot overnachtingspotentieel heeft en geïnteresseerd is in combinaties met andere activiteiten.

Een andere optie is het opschuiven in de richting van een minder klassieke, meer actuele, zelfs experimentele programmatie (bijvoorbeeld genre *Octopus*, *Format*, enz.). Dit is echter een niet geringe stap. De evaluatie van evenementen in dit genre tijdens Brugge 2002 toont immers aan dat de huidige aanpak moet worden verbeterd om hierin te kunnen slagen. Als men deze weg inslaat is een geleidelijke opbouw van de programmatie wellicht aangewezen. In die optiek kan de hedendaagse dans dienstig zijn als een opstapmogelijkheid.

Relatie met toerisme

Het is de opdracht van Brugge om blijvend te werken aan een kwalitatief hoogstaand cultuurtoerisme. De cultuurschepping is zeer duidelijk de taak van de culturele sector, maar daarnaast is het van het grootste belang dat de toeristische sector hierop inspeelt en het culturele aanbod als een bondgenoot in de toeristische productontwikkeling aanwendt.

In dit kader dient ook de nodige aandacht besteed te worden aan het verbeteren van de slagkracht van Toerisme Brugge. Een modernisering van Toerisme Brugge dringt zich op gebaseerd op een duidelijke beleidsvisie voor deze stadsdienst.

De enquêtes hebben ook duidelijk gemaakt dat men in de toekomst meer oog zal moeten hebben voor een aantal niet wenselijke evoluties als daar zijn:

- een verslechtering van de prijs-kwaliteitverhouding;
- het opduiken van een aantal negatieve elementen in het imago zoals een verlies aan sfeer, een minder vriendelijke en gastvrije bevolking of een toegenomen drukte.

1 Het volledige onderzoek is opgenomen in het eindrapport van Brugge 2002, culturele hoofdstad van Europa.

2 Om de figuur op een correcte wijze te kunnen interpreteren moet men weten dat een bepaalde culturele activiteit zodanig wordt gesitueerd op deze figuur dat deze dicht ligt bij de bezoekers van evenementen die daarvoor een grote interesse hebben en veraf van de bezoekers van evenementen die daarvoor weinig of geen interesse betonen. Culturele activiteiten die dezelfde groepen van bezoekers aanspreken liggen dan ook dicht bij elkaar op de figuur. Culturele activiteiten die door zeer verschillende groepen van bezoekers worden geapprecieerd liggen ver van elkaar verwijderd.

3 Dit vinden we terug in het recent opgerichte "Brugge Plus".